

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 123/09-10

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 9. apríla 2009 predbežne prerokoval sťažnosť Ing. E. B., B., zastúpenej advokátkou JUDr. V. D., B., vo veci namietaného porušenia jej základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 470/2001 a postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 8 Co 124/2007 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť Ing. E. B. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 26. januára 2009 doručená sťažnosť Ing. E. B., B. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátkou JUDr. V. D., B., vo veci namietaného porušenia jej základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 470/2001

a postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 8 Co 124/2007.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti namieta porušenie práva na súdnu ochranu obidvomi všeobecnými súdmi, ktoré rozhodovali o jej žalobe týkajúcej sa neplatnosti dodatku jej pracovnej zmluvy a určenia, že pracovný pomer sťažovateľky s jej zamestnávateľom trvá a je spravovaný ustanoveniami pracovnej zmluvy uzatvorenej 29. septembra 1995 (a nie v znení dodatku k tejto pracovnej zmluve z 21. augusta 2000, ktorým sa zmenil pracovný pomer sťažovateľky uzatvorený na dobu neurčitú na pracovný pomer uzatvorený na dobu určitú), a týkajúcej sa vyplatenia priemernej mzdy v požadovanej sume od 1. januára 2002, a to až do dňa, keď jej odporca umožní pokračovať v práci.

Sťažovateľka namieta postup okresného súdu, ktorý jej návrh rozsudkom č. k. 16 C 470/2001-276 z 12. decembra 2006 zamietol, ako aj postup krajského súdu, ktorý rozsudok prvého stupňa svojím rozsudkom č. k. 8 Co 124/2007-311 z 25. septembra 2008 potvrdil (právoplatným sa stal 28. novembra 2008).

Okresnému súdu sťažovateľka „vytýka“ nedostatky v konaní spočívajúce v tom, že nekonal na základe uznesenia krajského súdu č. k. 8 Co 130/05-177 z 21. novembra 2005, ktorým zrušil rozsudok okresného súdu č. k. 16 C 470/2001-140 z 2. decembra 2004 a neposkytol sťažovateľke svojím rozhodnutím súdnu ochranu. Namieta, že okresný súd síce v ďalšom konaní doplnil dokazovanie o výpoveď bývalého predsedu N. (ďalej len „N.“) a ďalej aj zamestnankyne N., ktorá so zamestnancami dojednávala „sporné“ dodatky k pracovným zmluvám, avšak nevysporiadal sa so svedeckou výpoveďou bývalého predsedu N.

Krajský súd sa podľa sťažovateľky taktiež nevysporiadal so všetkými dôvodmi uvedenými v jej odvolaní zo 7. februára 2007, ale poukazoval na dôvody súdu prvého stupňa. Nesúhlasí s konštatovaním odvolacieho súdu, že súd prvého stupňa dospel k správnym skutkovým zisteniam a rozhodol na základe novozisteného skutkového stavu. V tejto súvislosti jej v rozhodnutí krajského súdu chýba konkretizácia, o aké správne nové

skutkové zistenia ide. Sťažovateľka je naopak toho názoru, že výpovede svedkov v ničom nedoplnili dokazovanie, ktorým by zmenili skutkovú podstatu veci. Súd prvého stupňa mal preto podľa názoru sťažovateľky rešpektovať právny názor odvolacieho súdu uvedený v jeho rozhodnutí č. k. 8 Co 130/05-177 z 21. novembra 2005.

Názor krajského súdu, že za vykonaného dokazovania nebol preukázaný nátlak zo strany odporcu, a to proti sťažovateľke takej intenzity, aký by spôsobil neplatnosť právneho úkonu, je podľa sťažovateľky nesprávny, pretože krajský súd (aj okresný súd) prehliadol celý rad listinných dôkazov, neprípustne zjednodušil dôkazné vyhodnotenie na úvahu, že sťažovateľka priamo nepreukázala, že by bol na ňu vyvíjaný nátlak takej intenzity, ktorý by spôsobil neplatnosť právneho úkonu. Podľa sťažovateľky z obsahu celého konania vychádza, že psychický nátlak spočíval predovšetkým v hrozbe zníženia platu.

Sťažovateľka dodatok č. 1 z 21. augusta 2000 k pracovnej zmluve z 29. septembra 1995 hodnotí sama ako jednostranný právny úkon, v ktorom si mohla vybrať z dvoch možností: podpísať dohodu o skončení pracovného pomeru (odchod do dôchodku) k určitému dátumu, pričom jej bude ponechaný doterajší plat, alebo dostane nový platový dekrét, ktorým jej bude odobratá (znížená) platová trieda a osobné ohodnotenie. Tento postup svojho zamestnávateľa hodnotí sťažovateľka ako diskriminačný (z dôvodu veku a pohlavia) s poukázaním na to, ktorých zamestnancov „nútil“ zamestnávateľ k podpísaniu uvedených sporných dodatkov. Sťažovateľka poukázala na to, že iba na základe neľudského a ponižujúceho zaobchádzania proti svojej vôli podpísala dodatok č. 1 k pracovnej zmluve. Žiada preto, aby ústavný súd takto rozhodol:

„Okresný súd Bratislava II v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 470/2001 a Krajský súd v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 8 Co 124/2007 porušil základné právo Ing. E. B. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

Rozsudky Krajského súdu č. k. 8 Co 124/2007 zo dňa 28. 09. 2008 a Okresného súdu Bratislava II v Bratislave č. k. 16 C 470/2001 zo dňa 12. 12. 2006 sa zrušujú a vec sa vracia na konanie súdu prvého stupňa, ktorý rozhodne tak, že vyhovie návrhu sťažovateľky v plnom rozsahu.

Ing. E. B. sa priznáva finančné zadosťučinenie v sume 50 000 EUR, ktoré je povinné vyplatiť spoločne a nerozdielne Okresný súd Bratislava II v Bratislave a Krajský súd v Bratislave k jej rukám do jedného mesiaca od právoplatnosti nálezu.

Ing. E. B. priznáva náhradu trov právneho zastúpenia v sume 1 849,52 EUR, ktorú je Okresný súd Bratislava II v Bratislave a Krajský súd v Bratislave spoločne a nerozdielne povinný vyplatiť na účet jej právnej zástupkyňi do jedného mesiaca od právoplatnosti nálezu.“

II.

Ústavný súd je podľa čl. 127 ods. 1 ústavy oprávnený konať o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ktorými namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd upravených v ústave, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv alebo slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Podmienky konania ústavného súdu o sťažnostiach sú ustanovené v zákone Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), pričom nesplnenie niektorej z nich má za následok odmietnutie sťažnosti už pri jej predbežnom prerokovaní podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde. Ústavný súd preto predbežne bez prítomnosti sťažovateľky prerokoval jej návrh podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde, pričom zisťoval, či neexistujú dôvody na jeho odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom,

neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

V súvislosti s odmietnutím sťažnosti podanej proti rozhodnutiu všeobecného súdu z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti ústavný súd zastáva názor, že o zjavnú neopodstatnenosť sťažnosti podľa konštantnej judikatúry ide vtedy, keď namietaným postupom všeobecného súdu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva, ktoré označil sťažovateľ, pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom všeobecného súdu a základným právom, ktorého porušenie sa namieta, prípadne z dôvodov, ktoré spočívajú v osobitnostiach konania pred všeobecným súdom. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť považuje ústavný súd tiež takú sťažnosť, pri predbežnom prerokovaní ktorej nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, ktorej opodstatnenosť alebo neopodstatnenosť by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (IV. ÚS 74/02).

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. K právu na spravodlivý proces je potrebné uviesť, že okrem prístupu k súdu sa čl. 46 ods. 1 ústavy priznáva aj určitá kvalita súdneho konania.

Ústavný súd už v rámci svojej judikatúry vyslovil, že obsahom základného práva na súdnu ochranu je umožniť každému reálny prístup k súdu, pričom tomuto základnému právu zodpovedá povinnosť súdu o veci konať a rozhodnúť (napr. II. ÚS 88/01), ako aj konkrétne procesné garancie v súdnom konaní.

Ústavný súd je oprávnený a povinný posúdiť neústavnosť konania, resp. rozhodovania všeobecných súdov, t. j. či v konaní pred nimi nedošlo k porušeniu ústavnoprávnych princípov konania (čl. 46 až čl. 48 ústavy). Reálne uplatnenie a garantovanie základného práva na súdnu ochranu nielenže neznamená právo na úspech

v konaní, ale ani nárok na to, aby všeobecné súdy preberali alebo sa riadili výkladom všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorý predkladá účastník konania.

Procesný postoj účastníka konania zásadne nemôže bez ďalšieho dokazovania implikovať povinnosť všeobecného súdu akceptovať jeho návrhy, procesné úkony a obsah opravných prostriedkov a rozhodovať podľa nich. Všeobecný súd je však povinný na všetky tieto procesné úkony primeraným, zrozumiteľným a ústavne akceptovateľným spôsobom reagovať v súlade s platným procesným poriadkom, a to aj pri rešpektovaní druhu civilného procesu, v ktorom účastník konania uplatňuje svoje nároky alebo sa bráni proti ich uplatneniu, prípadne štádia civilného procesu.

1. K namietanému porušeniu čl. 46 ods. 1 ústavy postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 470/2001

Sťažovateľka napadla postup okresného súdu ako súdu prvého stupňa, ktorý rozsudkom sp. zn. 16 C 470/2001 z 12. decembra 2006 zamietol jej žalobu v jej pracovnoprávnej veci. Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje už na uvedený princíp subsidiarity ustanovený v čl. 127 ods. 1 ústavy, z ktorého vyplýva, že právomoc ústavného súdu je daná iba vtedy, ak o ochrane základných práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Ústavný súd konštatuje, že nemá právomoc preskúmať napadnutý postup okresného súdu, keďže jeho rozhodnutie a postup, ktorý jeho vydaniu predchádzal, preskúmal na základe odvolania sťažovateľky krajský súd, ktorý rozsudkom sp. zn. 8 Co 124/2007 z 25. septembra 2008 napadnutý rozsudok prvostupňového okresného súdu v celom rozsahu potvrdil. Z uvedeného dôvodu ústavný súd sťažnosť v časti smerujúcej voči postupu okresného súdu odmietol pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

2. K namietanému porušeniu čl. 46 ods. 1 ústavy postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 8 Co 124/2007

Sťažovateľka namietala porušenie svojho práva na súdnu ochranu aj krajským súdom, ktorý svojím rozsudkom č. k. 8 Co 124/2007-311 z 25. septembra 2008 potvrdil

prvostupňový rozsudok. Namieta jeho závery o správnom postupe okresného súdu, spochybňuje výsledky dokazovania krajského súdu a jeho právny názor, na základe ktorého potvrdil označené rozhodnutie okresného súdu.

Z priloženého rozsudku okresného súdu č. k. 16 C 470/2001-276 z 12. decembra 2006 vyplýva, že okresný súd v súlade so závermi krajského súdu v rozhodnutí č. k. 8 Co 130/05-177 z 21. novembra 2005 doplnil dokazovanie opätovným výsluchom účastníkov konania, svedkyne – zamestnankyne N., ktorá dojednávala so zamestnancami zmeny pracovného pomeru zamestnancov formou dodatkov, ako aj bývalého predsedu N. a ďalšími listinnými dôkazmi, na základe ktorých riešil (aktuálny) skutkový stav. Všetky relevantné zistenia sú obsahom odôvodnenia rozsudku okresného súdu.

Krajský súd v tejto súvislosti so svojom odôvodnení uviedol:

„Podľa názoru odvolacieho súdu, súd prvého stupňa vo veci sa doplnením dokazovania zameral správnym smerom, toto vykonal v dostatočnom rozsahu na základe čoho dospel ku správnym skutkovým zisteniam, pričom starostlivo prihliadol na všetko, čo vyšlo za konania najavo vrátane toho, čo uviedli účastníci, svedkovia, a napokon vec aj správne právne posúdil.“

K námietke sťažovateľky, že v súvislosti s dojednaním dodatku č. 1 k jej pracovnej zmluve bol na ňu vykonaný nátlak takej intenzity, ktorý spôsobil neplatnosť právneho úkonu, z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia krajského súdu k danej otázke možno uviesť:

„Súd prvého stupňa pri svojom rozhodovaní správne vychádzal z toho, že sloboda pri vykonávaní právneho úkonu chýba, ak účastník koná pod nedovoleným tlakom, ktorým môže byť ako priame fyzické donútenie alebo bezprávna vyhrážka druhého účastníka, príp. tretej osoby. V danom prípade odvodzovala navrhovateľka neplatnosť sporného dodatku k pracovnej zmluve z bezprávnej vyhrážky, ktorou mala byť hrozba zníženia platu. Aby takáto vyhrážka spôsobila neplatnosť právneho úkonu musí byť bezprávna a musí byť dôvodom na vykonanie právneho úkonu, musí však aj byť takého druhu a najmä intenzity,

aby u osoby, voči ktorej sa uplatňuje vzbudila dôvodný strach a musí byť adresovaná voči konajúcej osobe.

V prejednávanej veci bolo, nepochybne, že navrhovateľka pracovala u odporcu na základe pracovnej zmluvy, uzavretej dňa 29. 9. 1995 na dobu neurčitú ako kontrolórka a že účastníci konania uzavreli dňa 14. 9. 2000 dodatok č. 1 k tejto pracovnej zmluve po tom, čo dňa 3. 3. 2000 odporca inicioval s navrhovateľkou pohovor z dôvodu zabezpečenia plnenia jeho úlohy v priebehu roka 2000 a prípadného potrebného obsadenia uvoľnenej funkcie, na ktorom navrhovateľka uviedla, že do dôchodku nemieni odísť, že si v roku 2000 neuplatní svoj nárok na starobný dôchodok ako i to, že plánuje zotrvať v pracovnom pomere i v ďalších rokoch. Podobné pohovory boli vykonané s viacerými zamestnancami odporcu v dôchodkovom veku.

Z vykonaného dokazovania nebol preukázaný nátlak zo strany odporcu konkrétne proti navrhovateľke takej intenzity, ktorý by spôsobil neplatnosť právneho úkonu. Navrhovateľka uviedla, že pri uzavretí sporného dodatku k pracovnej zmluve bola pod vplyvom udalostí na pracovisku, keď jej kolegom, ktorí boli rovnako ako ona v dôchodkovom veku, bol znížený plat, o čom 4 z nich dostali nové platobné dekréty. Z výpovedí účastníkov, ako aj vypočutých svedkov, a to kolegov, ktorí tiež podpísali dodatky k svojim pracovným zmluvám a JUDr. G. a Ing. S. vyplynulo, že tieto nové platobné dekréty neboli realizované, pričom z výpovede svedkyne G. bolo zistené, že to bolo práve z dôvodu vyvolania hystérie na úrade, keď dotknutí zamestnanci tvrdili, že to bol nátlak, ktorým sa vynucoval podpis dodatkov. Odvolací súd tu považuje za potrebné uviesť, že už samotne iniciovanie rokovania o ukončení pracovného pomeru je spôsobilé vyvolať u zamestnanca psychický stres, istý pocit nátlaku, je však potrebné skúmať intenzitu tohto nátlaku. Pokiaľ bolo preukázané, že viacerí dotknutí zamestnanci dohodli s odporcom ukončenie pracovného pomeru k neskoršiemu termínu ako pôvodne navrhoval odporca (nakoniec aj navrhovateľka si dohodla termín ukončenia až k 31. 12. 2001), nebola intenzita tohto nátlaku taká vysoká, že by spôsobila neplatnosť uzavretého dodatku k pracovnej zmluve navrhovateľky.

Odvolací súd na záver ešte uvádza, že ak sa však účastník pracovnoprávneho vzťahu domáha určenia neplatnosti právneho úkonu všeobecnou žalobou podľa ustanovenia § 80 písm. c) O. s. p. je povinný uviesť skutočnosti, ktorými preukáže splnenie základnej

procesnej podmienky, a to naliehavého právneho záujmu práve o takéto určenie. Navrhovateľka v danej veci naliehavý právny záujem nepreukázala.“

K psychickému nátlaku spočívajúcemu v hrozbe zníženia platu krajský súd uviedol:

„Zhoršenie sociálnej situácie navrhovateľky po skončení pracovného pomeru, v ktorej videla svoj právny záujem na predmetnom určení, nie je riešením právnej otázky, preto aj táto skutočnosť je sama osebe dôvodom na zamietnutie určovacej žaloby.“

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti, ktorý rozhoduje o sťažnostiach týkajúcich sa porušenia základných práv a slobôd vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je v zásade oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Právomoc ústavného súdu konať a rozhodovať podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o namietaných porušeníach ústavou alebo príslušnou medzinárodnou zmluvou garantovaných práv a slobôd je daná v prípade, ak je vylúčená právomoc všeobecných súdov, alebo v prípade, ak účinky výkonu tejto právomoci všeobecným súdom nie sú zlučiteľné so súvisiacou ústavnou úpravou alebo úpravou v príslušnej medzinárodnej zmluve (I. ÚS 225/03). V tejto spojitosti treba poukázať aj na princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu a s ním súvisiaci princíp minimalizácie zásahov ústavného súdu do právomoci iných orgánov, ktorých rozhodnutia sú v konaní o sťažnostiach podľa čl. 127 ústavy preskúmané.

Vo všeobecnosti úlohou súdnej ochrany ústavnosti poskytovanej ústavným súdom napokon nie je ani chrániť fyzické osoby a právnické osoby pred skutkovými omylmi všeobecných súdov, ale chrániť ich pred takými zásahmi do ich práv, ktoré sú z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné (I. ÚS 17/01).

So zreteľom na uvedené podľa názoru ústavného súdu krajský súd dostačujúco a ústavne akceptovateľným spôsobom odôvodnil svoje rozhodnutie a jeho právne názory uvedené v odôvodnení namietaného rozhodnutia sú ústavne konformné. Hodnotenia dôkazov krajského súdu nevykazujú žiadne odchýlky od pravidiel logického uvažovania, ktoré by vyústili do nezrozumiteľného alebo nejasného záveru o zisteniach oboch súdov; krajský súd prevzal skutkový stav, ako ho ustálil prvostupňový súd, a stotožnil sa aj s jeho právnym názorom. Ústavný súd z uvedených dôvodov uzavrel, že namietaný postup krajského súdu neobsahuje také nedostatky, ktoré by signalizovali možnosť vyslovenia porušenia označeného základného práva, a ani po posúdení odôvodnenia označeného rozhodnutia krajského súdu nemožno dospieť k záveru, že je zjavne nedôvodné alebo arbitrárne. Vzhľadom na tieto skutočnosti a závery ústavný súd po predbežnom prerokovaní odmietol sťažnosť sťažovateľky z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

Za týchto okolností už bolo bez právneho významu zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľky uplatnenými v jej sťažnosti, keďže ústavný súd odmietol sťažnosť v celom rozsahu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. apríla 2009